

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİKLERİ VE ÇEVRE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Berivan VARGÜN

“Kimi bölgelerde kasım ayında meyve ağaçlarının çiçek açması, sinsi bir şekilde gelişen kuraklaşma, çölleşme, yeraltı su kaynaklarının azalması, mevsimsel değişimler, biyo sistemdeki çeşitlilikler, fakirleşme ve tüm bunların getireceği tehlike ve yaşanabilecek alan bulmak için yapılabilecek göçler, ne kadar kamuoyunun ilgisini çekiyor, ne kadar önlem alınabiliyor, yetkililer ve medya konuya ne kadar ilgi gösteriyor? Araştırmacıların önümüzdeki 20 yılda iklim değişimi ve kuraklaşmanın şiddetlenerek sıklaşacağına ait raporları politika ve finans çevrelerini ne kadar ilgilendiriyor? Küresel iklim değişikliğinin etkileri kendini gösterirken alınan ve alınacak önlemlerin yetersiz olması durumunda canlıların yaşamını zorlayıcı koşulların daha da şiddetleneceği araştırmacılar tarafından sürekli vurgulanıyor.”

Küresel ısınma dünyanın ortalama sıcaklık değerlerindeki iklim değişikliğine yol açabilecek artışı ifade etmektedir, Atmosferde bulunan karbondioksit, su bahari, ozon, metan, azotoksit gibi gazların miktarlarındaki artış, dünyadan atmosfere geri yollanan güneş ışınlarının daha fazla tutularak yeniden atmosfere yayılmasıyla birlikte ortalama sıcaklığın artmasını sağlamaktadır. Karbondioksit tabakası dünyadan yansıyan ışınların atmosferden çıkmasını engellemekte ve sera etkisi olarak adlandırılan bu durum küresel ısınmaya neden olmaktadır. Bugün atmosferdeki karbondioksit oranları sanayi devriminin başlangıcındaki değerlerden yüzde 34 daha yüksektir. Araştırmacılar, atmosferdeki karbondioksit seviyelerinin dünyanın ortalama sıcaklığını önemli ölçüde yükselttiğini belirlemişlerdir. 2003 yılında, dünyanın ortalama sıcaklığı şimdiye kadar kaydedilen en yüksek üçüncü değer olmuş, 2004 yılında çoğu bölgede sonbahar yaşanmamış, ağaçlar ve çalllar yapraklarını dökmeden don etkisinde kalmışlardır. Küresel ısınmayla birlikte iklimsel de-

ğişimler etkilerini bunun gibi çeşitli yollarla göstermektedir. Sera gazlarının azaltılmaması ve ekosistemin korunmaması halinde önümüzdeki 20 yılda sosyo-ekonomik bir kaos yaşanacağına ait görüşler araştırmacılar tarafından sürekli dile getirilmektedir.

Sera gazı salınımlarının, iklimi değiştirdiği ilk olarak 1896 yılında İsveçli araştırmacılar tarafından ifade edilmiş ancak bu görüş spekülâtif bir durum olarak değerlendirilmiştir. 1930'larda ve 50'lerde Amerikalı bilim adamlarınca tekrar üzerinde durulan bu durum 1960'larda Amerika'nın konunun ayrıntılı olarak araştırılması için fon ayırması ve araştırmacıların küresel iklim değişikliğini ve ısınmanın her yıl artmasını bilimsel verilerle kanıtlanmasıyla kesinlik kazanmış, konuya ilgi arttıkça iklim mekanizmalarının bilinmezliği de fark edilerek bilgisayar ve uydu teknolojilerinden yararlanan güvenilir stratejilerinin oluşturulmasına başlanmıştır. 1972'de BM Stokholm İnsan Çevresi Konferansı ile çevre duyarlılığının oluşması süreci başlamış, gelişmeler uluslararası zirveler ve işbirlikleri şeklinde sürmüştür.

1988 yazının en sıcak yaz olarak tarihe geçişi, araştırmacıların haklılığını göstermiş, bu süreçte Japon bir araştırmacı, bazı sera gazlarının ozon tabakasını inceltirken canlıları etkilediğini saptamıştır. Hükümetler arası iklim değişikliği Paneli'nin kurulması ile başlayan süreç, Rio Zirvesi ve Kyoto Protokolü ile devam etmiş, ancak ekolojik yaşamı destekleyen, doğa ve çevreyi koruyan adımların atılması bile iklim değişikliği ve çevre üzerindeki etkileri değiştirememiştir. Yılda 3.5 ton düzeyinde salınan

karbondioksit gazının atmosferdeki ömrünün 100 yıl, metan gazının ise 40 yıl olduğu düşünüldüğünde alınan önlemlerin daha doğru bir ifadeyle alınmaya çalışılan önlemlerin ne kadar yetersiz olduğu görülmektedir.

Ortaya çıkması olası iklim değişikliğine yol açacak sera gazı emisyonlarını azaltmak için 1997 yılında Japonya'nın Kyoto şehrinde yürürlüğe konan protokol, gaz salımlarının 1990 yılı düzeyinin en az %50 altına çekilmesini öngörmektedir. Protokol, endüstrileşmiş ülkeler için özel emisyon azaltma gerekliliklerini ve emisyonlarını sınırlandırmada, gelişmekte olan ülkelere yardım etmeye yönelik faaliyetleri içermektedir. Küresel ısınmaya katkı sağlayan faaliyetlerin oransal dağılımıysa şöyledir:

Enerji Kullanımı: %49,

Endüstrileşme: %24,

Ormansızlaşma: %14,

Tarım %13.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Kyoto Protokolü küresel iklim değişikliğinin geri dönülemez noktalara ulaşmasının engellenmesi amacıyla oluşturulmuştur, Kyoto protokolü, uzun çalışmalar ve yoğun müzakereler sonucunda

www.globalwarner.org

www.globalwarner.org

2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Kyoto protokolü, sera gazı emisyonlarının dünya üzerinde yarattığı tehdidi yok etmek için atılan büyük bir adımdır. İklim değişikliklerinin yol açtığı sorunlar ülkemizde de yaşanmaktadır.

Türkiye, 1992-1995 döneminde katıldığı hemen her İDÇS toplantılarında, özellikle enerji ilişkili CO₂ ve diğer sera gazı emisyonlarını 2000 yılına kadar 1990 düzeyinde tutmasının olanaksız olduğunu ve İDÇS'nin iki ekinden de çıkarak ya da kendisine özel koşullar dikkate alınarak bazı kolaylıklar sağlanması koşuluyla eklerde kalarak taraf olabileceğini bildirmiştir. Türkiye bugün, özel konumu nedeniyle protokole henüz taraf olmamıştır. İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında ulusal bildirim hazırlık çalışmaları devam etmektedir.

Küresel iklim değişikliğinin su, sağlık ve tarım üzerindeki etkilerine baktığımızda;

İklim Değişikliği ve Su;

yer altı sularında azalma, kar örtüsünde alansal ve hacimsel azalma, buzullarda erime, kuru ve sıcak hava nedeniyle orman yangınları, Ekstren hava koşulları, taşkınlar, kuraklık, azalan akışlar nedeniyle hidroelektrik enerjide azalma, ısınan iç sular nedeniyle balık ölümleri, artan sulama suyu ihtiyacı, değişen bitki örtüsü, akımlarda azalma nedeniyle su kalitesinde kötüleşme, arazi örtülerinde değişim, sağlık problemleri küresel iklim değişikliği nedeniyle karşılaşılan problemlerin başında gelmektedir.

İklim Değişikliği ve Sağlık;

Sıcaklıkla ilişkili hastalıklar ve ölümler, uç hava olayları ile ilişkili sağlık sorunları, hava kirliliği ile ilişkili sağlık sorunları, su ve yiyecek taşıyan hastalıklar, hastalık taşıyıcılar ve kemirgenlerle bulaşan hastalıklar, yiyecek ve su kıtlığının etkileri, ruhsal beslenmeden, kaynaklanan ve bulaşıcı hastalıklar.

İklim Değişikliği ve Tarım;

Tropik ormanlarda biyoçeşitliliğin kaybolması, deniz seviyesinin yükselmesi ile zengin kıyı alanlarının kaybı, su ürünlerinin miktarında ve dağılımında

değişiklikler, tropik alanlarda tarımsal üretimde değişimler, hayvanlarda doğuştan ve deri hastalıklarında artış, ılıman bölgelerde mevsimlerin uzaması, Ekstren hava olaylarında artış (fırtına, sel, kuraklık)

İklimdeki önemli değişiklikler ve bu değişikliklerin özellikle ekosistemler ve biyolojik çeşitlilik, tarım ve ormancılık, su kaynakları, insan sağlığı ve enerji üzerinde etkili olduğu görülmektedir. NASA'nın uydu fotoğraflarını inceleyen bilim adamları, buzul erimeleri ile okyanustaki su miktarının artacağını, bunun sonucunda da deniz seviyesine yakın bölgelerin sular altında kalacağını ve seller yaşanacağını belirtiyorlar. Norveç'te açıklanan bir araştırmanın sonuçlarına göre de 100 yıl içinde kuzeyde hiç buzul kalmayacak. Araştırmacılar, Kuzey Kutbu'ndaki ısınmanın dünyanın geri kalanından iki kat daha hızlı, Güneydoğu Avrupa, Akdeniz ve Orta Avrupa'nın ise iklim değişikliği etkilerine en açık bölgeler olduğuna dikkat çekerken özellikle etkilenebilirliği en yüksek yerlerin ise Avrupa'nın arktik bölümü ile Akdeniz Havzasındaki kıyusal sulak alanlar olduğunu belirtmekteler.

www.kuresel-isinma.org

Küresel iklim değişikliğinin geri dönülemez noktalara ulaşmasını önlemek için bizler neler yapabiliriz?

***Enerjiyi Tüketmeyin, Kullanın:** Enerji daha verimli kullanılabilir; ev ve işyerlerinin, aydınlatma ve ısınma ihtiyaçlarını tasarruflu ürün ve teknolojilerle karşılayıp, salımlar azaltılabilir, yenilenebilir kaynaklar ısı ve elektrik elde etmede kullanılabilir.

***Araçları Değil, İnsanları ve Yükleri Taşın:** Hızlı, güvenli, ekonomik ve çevre dostu olmaları nedeniyle toplu taşımacılık sistemleri artık daha da önem kazanıyor. Kent içi ulaşımda kısa mesafelerde yürünebilir ya da bisiklete binme denenebilir.

*** Çevre Dostu Sanayi ürünlerini tercih edin:** Endüstriyel sera gazları, fosil yakıt tüketiminden bile daha büyük etkiler yaratabiliyor. Temiz teknolojilerle bu gazların kullanımından vazgeçmek mümkün.

*** Çevre Dostu Tarım Ürün ve Uygulamalarını tercih Edin:** Organik tarım teknikleriyle hem sağlıklı ürünler tüketilebilir hem de tarım ve hayvancılıktan kaynaklanan sera gazlarının salımları azaltılabilir.

*** Atıklarınız çöp değil, geri kazanın ve yeniden kullanın:** Kentlerdeki çöp dağları iklim değişikliğini tetikleyen metan salımlarının en büyük kaynakları arasında yer alır. Organik ve tarımsal atıklar ayrıştırılarak, yenilenebilir enerji ve organik gübre kaynağı olarak değerlendirilebilir.

*** Orman Alanlarınızı Koruyun, genişletin:** Ormanlar dünyanın akciğerleridir. Ormansızlaşmayı engellemenin yanında ilkbahar ve sonbaharda tekniğine uygun olarak gerçekleştirilen ağaç dikme etkinliklerine katılabilirsiniz.

Günümüzde geçerli olan genel enerji, ulaştırma, sanayi, tarım, atık, ormancılık, politikaları ile ilgili bilginizi arttırın, sorgulayın, çevrenizle paylaşın, ulusal ve uluslararası çabalara katılın

(Bölgesel Çevre Merkezi/ REC Türkiye)